

Pradžią>Kreipimasis į teismą>Kur ir kaip>Kurios šalies įstatymai taikomi?

Kurios šalies įstatymai taikomi?

Kroatija

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Kroatijos Respublikoje tarptautinė privatinė teisė reglamentuojama 2019 m. sausio 29 d. įsigaliojusiu Tarptautinės privatinės teisės įstatymu (kroat. *Zakon o međunarodnom privatnom pravu*) (*Narodne Novine* (NN; *Kroatijos Respublikos oficialusis leidinys*), Nr. 101/17. Tarptautinės privatinės teisės įstatyme reglamentuojami tarptautinį aspektą turintys privatinės teisės santykiai, Kroatijos teismų ir kitų valdžios institucijų jurisdikcija šiuose tarptautinį aspektą turinčiuose privatinės teisės santykiuose ir atitinkamos proceso normos, taip pat užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas. Tarptautinės privatinės teisės įstatymas taikomas tarptautinį aspektą turintiems privatinės teisės santykiams, nebent jie jau reglamentuojami privalomais Europos Sąjungos teisės aktais, Kroatijoje galiojančiomis tarptautinėmis sutartimis ir kitais Kroatijoje galiojančiais įstatymais.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

1954 m. Hagos konvencija dėl civilinio proceso

1961 m. Hagos konvencija dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos

1971 m. Hagos konvencija dėl eismo įvykiams taikytinos teisės

1973 m. Hagos konvencija dėl atsakomybei už gaminius taikytinos teisės

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Remdamasi pranešimu apie teisių perėmimą, Kroatijos Respublika tapo tam tikrų dvišalių tarptautinių sutarčių, pvz., teisinės pagalbos sutarčių, konsulinė konvencijų ir prekybos ir navigacijos sutarčių šalimi. Su konkrečiomis šalimis sudarytos teisinės pagalbos sutartys, kuriose taip pat yra įstatymų kolizijos taisyklių:

1954 m. Konvencija dėl tarpusavio teismo bendradarbiavimo su Austrija, Viena, 1954 m. gruodžio 16 d.;

1956 m. Susitarimas dėl tarpusavio teisinės pagalbos su Bulgarija, Sofija, 1956 m. kovo 23 d.;

1964 m. Sutartis dėl teisių santykių reguliavimo civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose su Čekija, Belgradas, 1964 m. sausio 20 d.;

1959 m. Konvencija dėl teismų sprendimų tarpusavio pripažinimo ir vykdymo su Graikija, Atėnai, 1959 m. birželio 18 d.;

1968 m. Susitarimas dėl tarpusavio teisinės pagalbos su Vengrija.

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Kai teisinės situacijos turi tarptautinį aspektą, teismai taiko tarptautinę privatinę teisę naudodami tris metodus, t. y. kolizines normas, imperatyvias normas ir specialias materialinės teisės normas.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 9 straipsnyje nurodyta, kad bet kurios įstatyme nurodytos valstybės teisės taikymas reiškia toje valstybėje galiojančių teisės normų (tačiau ne tų teisės normų, kuriomis reglamentuojamas taikytinos teisės pasirinkimas) taikymą.

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Teisės aktų pasikeitimas yra reiškinys, kai faktinė padėtis, kuria grindžiamas siejamasis veiksnys, pasikeičia teisių santykių galiojimo laikotarpiu ir todėl pasikeičia taikytina teisė. Taikoma ta pati kolizinė norma, tačiau yra pasikeitusios aplinkybės, kuriomis grindžiamas siejamasis veiksnys. Tokios problemos kyla tik tada, kai taikytinos teisės pasirinkimą lemia kintami, o ne nuolatiniai siejamieji veiksniai.

Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 21 straipsnyje numatyta, kad daiktinės teisės (turtinės teisės) įgyjimas arba praradimas, kai ši teisė į turtą, atgabenamą į kitą valstybę, jau yra patvirtinta, reglamentuojamas pagal tą teisę, pagal kurią minėta daiktinė teisė buvo įgyta. Tos teisės rūšis ir turinys nustatomi pagal valstybės, kurioje yra turtas, taikytiną teisę. Jeigu daiktinė teisė į turtą, perkeliama iš vienos valstybės į kitą, nebuvo įgyta, įgyjant tokią teisę arba jai pasibaigiant taip pat turėtų būti pripažįstamos kitoje valstybėje kylančios aplinkybės.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Pažymėtina, kad pagal Tarptautinės privatinės teisės įstatymo nuostatas taikytina teisė netaikoma, kai visos aplinkybės rodo, kad privatinės teisės santykiai turi tik nežymų ryšį su atitinkamos valstybės teise ir yra akivaizdžiai labiau susiję su kitos valstybės teise (11 straipsnis).

Pagal Tarptautinės privatinės teisės įstatymo nuostatas taikytinos užsienio valstybės teisės normos netaikomos, jeigu jų taikymo poveikis akivaizdžiai prieštarauja Kroatijos viešajai tvarkai (12 straipsnis).

Nepaisant kitų Tarptautinės privatinės teisės įstatymo nuostatų, teismas gali taikyti Kroatijos teisės nuostatą, kuri laikoma būtina siekiant apsaugoti Kroatijos viešąjį interesą, pvz., jos politinę, socialinę ir ekonominę sandarą, tiek, kiek ši nuostata yra taikytina į jos taikymo sritį patenkančiai situacijai, neatsižvelgiant į taikytiną teisę. Kai prievolės vykdymas visiškai arba iš dalies prieštarauja užsienio valstybės, kurioje ta prievolė turi būti vykdoma, teisės nuostatai, teismas gali pripažinti tos nuostatos poveikį. Sprendžiant dėl tos nuostatos poveikio pripažinimo, turėtų būti atsižvelgiama į jos poveikio pripažinimo arba nepripažinimo pobūdį, tikslą ir padarinius (13 straipsnis).

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Kroatijos teismas ar kita valdžios institucija užsienio valstybės teisės turinį nustato *ex officio* (automatiškai). Užsienio valstybės teisė taikoma taip, kaip ji aiškinama toje valstybėje. Teismas arba kita Kroatijos valdžios institucija gali iš Teisingumo ministerijos ar kitos valdžios institucijos, liudytojų-ekspertų ar specializuotų institucijų paprašyti informacijos apie užsienio valstybės teisės turinį. Šalys gali pateikti viešus arba privačius dokumentus, susijusius su užsienio valstybės teisės turiniu. Jeigu nė vienu iš šių metodų negalima nustatyti užsienio valstybės teisės turinio, taikoma Kroatijos teisė (8 straipsnis).

3 Kolizinės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Sutartinėms prievolėms taikytina teisė nustatoma pagal 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (toliau – reglamentas „Roma I“), tiek, kiek aprėpia jo taikymo sritis.

Teisė, taikytina sutartinėms prievolėms, nepatenkančioms į reglamento „Roma I“ taikymo sritį (kai taikytina teisė nėra nustatoma pagal kitą Kroatijoje galiojantį įstatymą arba tarptautinę sutartį), nustatoma pagal reglamento „Roma I“ nuostatas, susijusias su minėtomis sutartinėmis prievolėmis.

3.2 Nesutartinės prievolės

Nesutartinės prievolės taikytina teisė nustatoma pagal 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinės prievolės taikytinos teisės (toliau – reglamentas „Roma II“).

Teisė, taikytina nesutartinės prievolės, nepatenkančioms į reglamento „Roma II“ taikymo sritį (kai taikytina teisė nėra nustatoma pagal kitą Kroatijoje galiojantį įstatymą arba tarptautinę sutartį), nustatoma pagal reglamento „Roma II“ nuostatas, susijusias su minėtomis sutartinėmis prievolėmis.

Iš esmo įvykių kylančioms nesutartinės prievolės taikytina teisė nustatoma taikant 1971 m. gegužės 4 d. Hagos konvenciją dėl esmo įvykiams taikytinos teisės.

Gamintojų atsakomybei už nekokybiškus gaminius taikytina teisė nustatoma taikant 1973 m. spalio 2 d. Hagos konvenciją dėl atsakomybei už gaminius taikytinos teisės.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teismumu bei veiksmumu) susiję aspektai

Fizinio asmens civilinis teismumas ir veiksmumas reglamentuojamas pagal valstybės, kurios pilietis yra asmuo, teisę. Kai veiksmumas įgyjamas, pasikeitus pilietybei jis neprarandamas.

Fizinio asmens asmeninis vardas ir pavardė reglamentuojami pagal valstybės, kurios pilietis yra asmuo, teisę.

Jeigu santuoka sudaroma Kroatijoje, nuotaka ir jaunikis gali nustatyti savo pavardę pagal valstybės, kurios pilietis yra vienas iš jų, teisę, o jeigu bent vieno iš jų įprastinė gyvenamoji vieta yra Kroatijoje – pagal Kroatijos teisę.

Teisiniai atstovai asmeninį vaiko vardą ir pavardę civilinės metrikacijos įstaigoje gali nustatyti pagal valstybės, kurios pilietis yra vienas iš jų, teisę, o jeigu bent vieno iš jų įprastinė gyvenamoji vieta yra Kroatijoje – pagal Kroatijos teisę.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

Tėvų ir vaikų santykiams taikytina teisė nustatoma remiantis 1996 m. [spalio 19 d.] Hagos konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje (1996 m. Hagos konvencija).

Tėvų ir vaikų santykiams, nepatenkančioms į 1996 m. Hagos konvencijos taikymo sritį, taikytina teisė (kai ji nėra nustatoma kitu Kroatijoje galiojančiu įstatymu arba tarptautine sutartimi) nustatoma pagal 1996 m. Hagos konvencijos nuostatas, kuriomis reglamentuojami tokie santykiai.

Vaiko kilmė iš motinos ar tėvo nustatoma ar ginčijama pagal teisę, taikytiną tuo metu, kai pradamas procesas, t. y.:

1. pagal vaiko įprastinės gyvenamosios vietos teisę arba,
2. kai tai atitinka vaiko interesus – pagal valstybės, kurios pilietis yra vaikas, teisę arba valstybės, kurios piliečiai yra asmenys, kurių vaiko kilmė iš tėvo ar iš motinos nustatoma ar ginčijama, teisę.

Vaiko kilmės iš motinos ar tėvo pripažinimo galiojimui taikoma:

1. teisė, pagal kurią pripažinimo metu reglamentuojama vaiko pilietybė arba įprastinė gyvenamoji vieta, arba
2. teisė, pagal kurią pripažinimo metu reglamentuojama asmens, kuris pripažįsta vaiko kilmę iš motinos ar tėvo, pilietybė ar įprastinė gyvenamoji vieta.

3.4.1 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas

Teisė, pagal kurią reglamentuojamos būtinosios įvaikinimo ir įvaikinimo panaikinimo sąlygos, yra valstybės, kurios pilietybę tuo metu turi įvaikinantis ir įvaikinamas asmenys, teisė.

Jeigu įvaikinantis ir įvaikinamas asmenys yra skirtingų valstybių piliečiai, įvaikinimo ir jo panaikinimo sąlygos reglamentuojamos pagal abiejų valstybių, kurių pilietybę turi kiekvienas iš asmenų, įstatymus.

Jeigu bendrai įvaikina du asmenys, būtinosios įvaikinimo ir jo panaikinimo sąlygos reglamentuojamos ne tik pagal įvaikinamo asmens valstybės teisę, bet ir pagal įvaikinančių asmenų bendros pilietybės valstybės teisę. Jeigu tuo metu minėtų asmenų pilietybė yra skirtinga, turi būti taikoma valstybės, kurioje yra jų bendra įprastinė gyvenamoji vieta, teisė. Jeigu jie tuo metu neturi ir bendros įprastinės gyvenamosios vietos, taikomi valstybių, kurių piliečiai yra abu įvaikinantys asmenys, įstatymai.

Teisė, pagal kurią reglamentuojamos įvaikinimo pasekmės, yra valstybės, kurios pilietybę įvaikinimo metu turi įvaikinantis ir įvaikinamas asmenys, teisė.

Jeigu minėtų asmenų pilietybė tuo metu yra skirtinga, turi būti taikoma valstybės, kurioje yra jų bendra įprastinė gyvenamoji vieta, teisė. Jeigu jie tuo metu neturi ir bendros įprastinės gyvenamosios vietos, taikoma Kroatijos teisė, jeigu vienas iš tų asmenų yra Kroatijos pilietis. Jeigu nei įvaikinantys asmenys, nei įvaikinamas asmuo nėra Kroatijos Respublikos piliečiai, taikytina teisė yra valstybės, kurios pilietis yra įvaikinamas asmuo, teisė.

Išimties tvarka, kai įvaikinimas vaiko kilmės šalyje neturi pasekmių esamų faktinių tėvų ir vaiko santykių nutraukimui, įvaikinimas gali būti paverstas įvaikinimu su tokiomis pasekmėmis, jeigu proceso šalys, institucijos ir kompetentingos institucijos, kurių sutikimas arba leidimas reikalingas norint įvaikinti, davė arba planuoja duoti sutikimą tokiam įvaikinimui ir jeigu toks įvaikinimas atitinka vaiko interesus.

Jeigu užsienio valstybės teisės taikymas (remiantis minėtomis nuostatomis) prieštarauja įvaikinamo asmens interesams ir jeigu įvaikinamas arba įvaikinantis asmuo arba asmenys turi akivaizdžiai artimesnį ryšį su Kroatija, taikoma Kroatijos teisė.

3.5 Santuoka, nesuituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

Teisė, pagal kurią reglamentuojamos Kroatijoje sudaromos santuokos būtinosios sąlygos, kiekvieno asmens atžvilgiu yra valstybės, kurios pilietis santuokos sudarymo metu yra tas asmuo, teisė. Santuoka nelaikoma sudaryta, jeigu ji akivaizdžiai prieštarauja Kroatijos viešajai tvarkai.

Teisė, pagal kurią reglamentuojamas Kroatijoje sudaromai santuokai taikomas oficialus reikalavimas, yra Kroatijos teisė.

Užsienio valstybėje sudaryta santuoka pripažįstama, jeigu ji yra sudaryta pagal tos valstybės teisę.

Kai santuoka tarp tos pačios lyties asmenų yra sudaryta užsienio valstybėje, ji pripažįstama kaip civilinė partnerystė, jeigu ji yra sudaryta pagal jos sudarymo vietos valstybės teisę.

Teisė, pagal kurią reglamentuojamas santuokos galiojimas, yra santuokos sudarymo vietos valstybės teisė.

Santuokos nutraukimui taikoma sutuoktinių pasirinkta teisė. Sutuoktiniai gali pasirinkti vienos iš toliau nurodytų valstybių teisę:

1. valstybės, kurioje taikytinos teisės pasirinkimo metu yra jų abiejų įprastinė gyvenamoji vieta, teisė arba
2. valstybės, kurioje buvo jų paskutinė bendra įprastinė gyvenamoji vieta, teisė, jeigu toje valstybėje vis dar yra vieno iš jų įprastinė gyvenamoji vieta, arba
3. valstybės, kurios pilietis taikytinos teisės pasirinkimo metu yra bent vienas iš jų, teisė, arba
4. Kroatijos teisė.

Susitarimas dėl šio straipsnio 1 dalyje nurodytos taikytinos teisės turi būti sudaromas raštu. Jis gali būti sudaromas arba iš dalies pakeičiamas vėliausiai santuokos nutraukimo bylos iškėlimo metu.

Jeigu sutuoktiniai nepasirinko taikytinos teisės (pagal Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 36 straipsnį), santuokos nutraukimui taikytina teisė yra:

1. valstybės, kurioje santuokos nutraukimo bylos iškėlimo metu yra abiejų sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta, teisė arba
2. valstybės, kurioje buvo jų paskutinė bendra įprastinė gyvenamoji vieta, teisė, jeigu toje valstybėje vis dar yra vieno iš jų įprastinė gyvenamoji vieta, arba
3. valstybės, kurios piliečiai jie abu yra santuokos nutraukimo bylos iškėlimo metu, teisė, arba
4. Kroatijos teisė.

3.5.2 Nesusituokusios poros (sugyventiniai) ir partnerystė

Teisė, pagal kurią reglamentuojamas bendro gyvenimo partnerysčių registre įregistruotos bendro gyvenimo (civilinės) partnerystės įsigaliojimas ir nutraukimas Kroatijoje, yra Kroatijos teisė.

Kitoje valstybėje sudaryta registruota tos pačios lyties asmenų bendro gyvenimo partnerystė Kroatijoje pripažįstama, jeigu ji yra sudaryta pagal tos valstybės teisę.

Teisė, pagal kurią reglamentuojamas bendro gyvenimo partnerysčių sudarymas ir nutraukimas, yra valstybės, su kuria bendro gyvenimo partnerystė yra arba (jeigu ji nutrūko) buvo artimiausiai susijusi, teisė.

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

Santuokos nutraukimui taikoma sutuoktinių pasirinkta teisė. Sutuoktiniai gali pasirinkti vienos iš toliau nurodytų valstybių teisę:

1. valstybės, kurioje taikytinos teisės pasirinkimo metu yra abiejų sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta, teisę arba
2. valstybės, kurioje buvo jų paskutinė bendra įprastinė gyvenamoji vieta, teisę, jeigu toje valstybėje vis dar yra vieno iš jų įprastinė gyvenamoji vieta, arba
3. valstybės, kurios pilietis taikytinos teisės pasirinkimo metu yra bent vienas iš jų, teisę, arba
4. Kroatijos teisę.

Susitarimas dėl taikytinos teisės turi būti sudaromas raštu. Jis gali būti sudaromas arba iš dalies pakeičiamas vėliausiai santuokos nutraukimo bylos iškėlimo metu.

Jeigu sutuoktiniai nepasirinko taikytinos teisės (pagal Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 36 straipsnį), santuokos nutraukimui taikytina teisė yra:

1. valstybės, kurioje santuokos nutraukimo bylos iškėlimo metu yra abiejų sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta, teisė arba
2. valstybės, kurioje buvo jų paskutinė bendra įprastinė gyvenamoji vieta, teisė, jeigu toje valstybėje vis dar yra vieno iš jų įprastinė gyvenamoji vieta, arba
3. valstybės, kurios piliečiai jie abu yra santuokos nutraukimo bylos iškėlimo metu, teisė, arba
4. Kroatijos teisė.

3.5.4 Išlaikymo prievolės

Išlaikymo prievolėms taikytina teisė nustatoma pagal 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos protokolą dėl išlaikymo prievolėms taikytinos teisės.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Sutuoktinių turtiniams santykiams taikytina teisė nustatoma pagal 2016 m. birželio 24 d. Tarybos reglamentą (ES) 2016/1103, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas jurisdikcijos, taikytinos teisės ir teismo sprendimų sutuoktinių turto teisinių režimų klausimais pripažinimo ir vykdymo srityje.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Paveldėjimui taikytina teisė nustatoma pagal 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo (OL L 201, 2012 7 27).

Testamentinės valios formai taikytina teisė nustatoma pagal 1961 m. spalio 5 d. Hagos konvenciją dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos.

3.8 Nekilnojamasis turtas

Daiktinėms teisėms į nekilnojamąjį turtą taikoma vietos, kurioje yra nekilnojamasis turtas, valstybės teisė.

3.9 Bankrotas

Nemokumui arba bankrotui taikomas 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų (nauja redakcija).

Paskutinis naujinimas: 06/02/2023

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.